

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา ให้ความสำคัญกับคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงเอกลักษณ์ของชาติที่สืบทอดโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคน เป็นสิ่งที่สะสมมาจากประสบการณ์ชีวิต สังคม และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรแก่การอนุรักษ์และสืบสานให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ทราบถึงวิถีชีวิตอันดีงาม และความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของคนไทย เพื่อความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ ของชาติ ที่นานาอารยประเทศต่างก็ให้ความสำคัญ และให้การยกย่องในสิ่งที่ดีงามเหล่านี้ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 46 ระบุว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของชาติ และหมวดที่ 4 หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา 69 ระบุว่าบุคคลมีหน้าที่พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 81 ระบุว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550)

สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 บัญญัติไว้ในหมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้อันเป็นสากล และหมวดที่ 4 มาตรา 29 ที่ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันสังคมอื่น จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542, หน้า 32-33)

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันได้มีการตื่นตัวและให้ความสำคัญกับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้านต่างๆ โดยให้ความสนใจ และมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ทั้งในระบบและนอกระบบมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รู้จัก และเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองมากยิ่งขึ้น

ศิลปะงานตัดกระดาษนับเป็นภูมิปัญญาไทย ที่มีการพัฒนาและได้รับความนิยมกันมาก จะเห็นได้จากการนำศิลปะงานกระดาษมาใช้ตกแต่งประดับตามสถานที่ต่างๆ งานกระดาษรังผึ้ง จัดเป็นศิลปะงานกระดาษแขนงหนึ่ง ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นการประดิษฐ์ที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ คือ รังผึ้ง ที่อาศัยความสวยงามดงามจากสีส้มของกระดาษย่นสี มักนิยมนำมาประดับตกแต่งสถานที่ในงานประเพณีหรืองานมงคลต่างๆ เช่นงานแต่งงาน งานอุปสมบท เป็นต้น การใช้กระดาษรังผึ้งสำหรับตกแต่งสถานที่ เพื่อให้สถานที่นั้นๆ มีสีสัน มีความสวยงามและยังสามารถดึงดูดความสนใจผู้พบเห็น ทำให้เกิดความรู้สึกประทับใจ งานกระดาษรังผึ้งเป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของไทยที่นับวันจะสูญหายไปถ้าไม่ได้รับการอนุรักษ์ไว้

จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว คณะผู้ศึกษาค้นคว้าจึงเห็นถึงความสำคัญว่าจำเป็นจะต้องพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่อการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยคณะผู้ศึกษาค้นคว้าร่วมกับวิทยากรท้องถิ่น ทำการถ่ายทอดความรู้และทักษะการประดิษฐ์งานกระดาษรังผึ้ง และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตระหนักเห็นคุณค่า และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ได้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เป็นการอนุรักษ์และเป็นการสืบสานงานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบต่อไป
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมงานอาชีพอื่นๆ

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

คณะผู้ศึกษาค้นคว้าแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยกำหนดขอบเขตในแต่ละขั้นตอนออกเป็น 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล และขอบเขตด้านตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม

1. หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นมา หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระ แนวการจัดกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล เกณฑ์การผ่านหลักสูตร ตารางการฝึกอบรม คุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึกอบรม วัน เวลา และสถานที่

2. เอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่

2.1 คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจงสำหรับผู้ให้การศึกษา แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมหน่วยที่ 1-4 ประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผล เอกสารใบความรู้ ใบกิจกรรม แบบบันทึกการประเมินผล เกณฑ์การประเมิน

2.2 คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจงสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรมหน่วยที่ 1-4 ประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผล เอกสารใบความรู้ ใบกิจกรรม แบบบันทึกการประเมินผล เกณฑ์การประเมิน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร และแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมประกอบการใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

1. เป็นอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาและมีประสบการณ์ทำงานด้านหลักสูตรและการสอน ด้านวิจัยและประเมินผล จำนวน 1 คน
2. เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพิษณุโลก ตำแหน่งเชี่ยวชาญพิเศษ อันดับ ค.ศ.4 จำนวน 2 คน ตำแหน่งชำนาญการพิเศษ อันดับ ค.ศ. 3 จำนวน 2 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมสอดคล้องกับองค์ประกอบของหลักสูตรและแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมประกอบการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ขอบเขตด้านเนื้อหา

หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีสาระสำคัญ คือ งานกระดาษรังผึ้ง

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชมรมงานประดิษฐ์ (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดคูหาสวรรค์) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2550 จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกเป็นนักเรียนชมรมงานประดิษฐ์ (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงาน คุณลักษณะในการทำงานของผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อหลักสูตร ฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม เรื่องงานกระดาษรังผึ้ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดคูหาสวรรค์) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2550 จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกเป็นนักเรียนชมรมงานประดิษฐ์ (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา

ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (ชมรมงานประดิษฐ์) ที่มีต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ให้ความหมายของนิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง แผน ขั้นตอนที่ทำขึ้นเพื่อใช้ในการฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความเป็นมา จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระ แนวการจัดกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เกณฑ์การผ่านหลักสูตร ตารางการฝึกอบรม คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม วัน เวลา และสถานที่
2. คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง เอกสารที่นำมาใช้ในการจัดฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจงสำหรับผู้ให้การฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรม

การฝึกอบรมหน่วยที่ 1-4 ประกอบด้วย สารสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อ การฝึกอบรม การวัดและการประเมินผล เอกสารใบความรู้ ใบกิจกรรม แบบบันทึก การประเมินผล เกณฑ์การประเมิน

3. คู่มือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง เอกสารที่ผู้เข้าฝึกอบรมใช้ประกอบการฝึกอบรมและการปฏิบัติกิจกรรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย คำชี้แจงสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรมหน่วยที่ 1-4 ประกอบด้วย สารสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผล เอกสารใบความรู้ ใบกิจกรรม แบบบันทึก การประเมินผล เกณฑ์การประเมิน

4. ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง ความชำนาญในการปฏิบัติงานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่วัดได้จาก แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น โดยมีรายการประเมินในด้านการเตรียมวัสดุอุปกรณ์งานกระดาษรังผึ้ง การวางแผนการทำงาน การเลือกและ การใช้เครื่องมือได้ถูกต้องและเหมาะสมกับงาน ปฏิบัติงานตามขั้นตอน ระยะเวลา ในการทำงาน การเก็บรักษาเครื่องมือที่นำมาใช้ ความปลอดภัยในการทำงาน การประเมินผล และปรับปรุงการปฏิบัติงาน ผลงานที่สำเร็จ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้รับการประเมินจากวิทยากร

5. คุณลักษณะในการทำงาน หมายถึง ลักษณะนิสัยของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินคุณลักษณะในการทำงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะได้รับการประเมินจากวิทยากร

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง พื้นเพ รากฐานของความรู้ที่ชาวบ้าน มีอยู่ดั้งเดิม หรือเป็นความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้สั่งสมจากประสบการณ์ มีการสืบทอด ต่อเนื่องกันมา ทั้งทางตรงคือการพบเห็นหรือกระทำด้วยตนเอง หรือทางอ้อม คือ การเรียนรู้ ด้วยการบอกเล่าต่อๆ กันมาจากผู้ใหญ่ ผู้รู้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถแบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ

6.1 ด้านที่เกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ในตัวบุคคลที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

6.2 ด้านที่เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

6.3 ด้านที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของแต่ละท้องถิ่น และได้รับการพัฒนา มาอย่างต่อเนื่องตามกาลสมัย

6.4 ด้านที่เกี่ยวกับแนวความคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้าน นำมาประยุกต์ใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

7. วิทยากรท้องถิ่น หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์ในด้าน งานกระดาษรังผึ้งของตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกและเข้ามามีส่วนร่วมใน การจัดหลักสูตรฝึกอบรมงานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

8. งานกระดาษรังผึ้ง หมายถึง การตัดกระดาษย่นสีต่างๆ นำมาติดแปงเปียกเพื่อให้เกิด ช่องว่างคล้ายรวงของผึ้งและเกิดลวดลายต่างๆสวยงาม และสามารถนำไปใช้ประดับตกแต่ง สถานที่ในงานพิธีมงคลและงานรื่นเริงต่างๆ เช่นงานแต่งงาน งานอุปสมบท

9. การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง การศึกษาความ พึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจ

10. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตร ฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วัดได้จากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดฝึกอบรมที่คณะผู้ศึกษา ค้นคว้าสร้างขึ้น